

»feruntur insanæ historiae, itemque chaldaeorum. Et quidem hi
 »plusquam quadraginta annorum myriades temporibus suis conti-
 »nere se putant. Aegyptii autem deorum, semi-deorum, praeterea-
 »que manium et mortalium aliorum regum multas delirantium fa-
 »bulas nectunt.» Non secus hodierni et prudentiores chronologi
 »veluti fictas rejiciunt, omniaumque populorum fastos intra tempo-
 »ra biblica contineri putant. De indis M. Lassen (1) testatur:
 »Ante annum 1.200 (a. c.) omnem indorum historiam esse incan-
 »tamentum» Klaproth (2); »tabulas astronomicas indarum
 »etiam antiquissimas saeculo VII aerae nostrae fuisse confectas et
 »in tempora anteriora relatas per computa astronomicam.» Idem esto
 »judicium de tabulis astronomicis chaldaeorum, quas, ostendit La
 »Place (3), octingentis annis non excedere aeram christianam,
 »neque antiquiorem esse astronomiam aegyptiorum. De his ultimis
 »monuit olim Eusebius (l. c.): »Reputandum sedulo est plures
 »fortasse Aegyptiorum reges una eademque aetate extitisse; nam-
 »que et thinitas regnavisse ajunt et Memphitas et Soitas et Aethio-
 »pes eodemque tempore alios; videntur quoque alii alibi imperium
 »tenuisse atque hae dynastiae suo quaeque in nomo se continuisse,
 »ita ut singuli reges haud successivam potestatem acceperint, sed
 »alios alio loco eadem aetate regnaverit.» Deest proinde basis chro-
 »nologiae aegyptiacae ut mira modernorum varietas ostendit. In-
 »itium primi regis Menes contigit juxta Henne de Sagens
 »ann. 6467 (a. c.) juxta Palmer, cui proxime accedunt alii tres
 »auctores ann. 2.224 (a. c.) (4). Veram sensuum historiam nullus
 »est, qui eam 2.400 an. (a. c.) vetustiorum faciat, nec ad majorem an-
 »tiquitatem quidquam valent tabulae astronomicae ut de chaldaicis
 »et indicis dictum est (5).

Finem imponamus huic capiti verbis S. Augustini (6), qui
 postquam ostenderit non fidem dandam cuidam epistolae Alexan-
 dri M. prosequitur: »quanto minus credendum est illis litteris, quae
 »multa millia annorum praeteritis temporibus adseribunt (quae
 »plenas fabulosas velut antiquitatis proferre voluerint (al. volue-
 »runt) contra auctoritatem notissimorum divinorumque librorum,
 »quae totum orbem sibi crediturum esse praedixit, et cui totus or-
 »bis, sicut ab ea praedictum est, credidit; quae vera se narra-
 »praeterita, ex his quae futura praenuntiavit, cum tanta veritate
 »implemur, ostendit.» Et infra de historiis Aegyptiorum (7): »Frus-
 »tra itaque vanissima praesumptione garrunt quidam dicentes, ex
 »quo rationem siderum comprehendit Aegyptus, amplius quam
 »centum annorum millia numerari... Cum enim ab ipso primo ho-
 »mine, qui est appellatus Adam, nondum sex millia annorum com-
 »pleantur, quomodo non isti ridendi potius, quam referendi sunt,
 »qui de spatio temporum tam diversa, et huic exploratae veritati
 »tam contraria persuadere conantur? Cui enim melius narranti
 »praeterita credimus, quam qui etiam futura praedixit, quae pre-
 »sentia jam videmus?»

(1) Indische alrethums Kunde. t. I.—(2) Mem. rel. de l'Asie.—(3) Expos. du sept. du monde.—(4) Vid Vigouroux Man. bibliq. in Genes.—(5) Vid. Mir. S. J. La Creacion cc. 44, 45.—(6) De Civit. Dei, l. 12, c. 10.—(7) Ibid. l. 18, c. 40. De Civit. Dei.

CAPUT II.

De natura hominis.

De essentiali hominis constitutione seu natura, multa tradunt philosophi sola ratione ducti; nos illa supponentes, ea solum breviter attingemus quae theologica roborantur confirmatione, quaeque sunt veluti fundamentum ut Deum, nostrum esse finem ultimam agnoscamus.

ARTICULUS I.

De esse compositi humani.

THESIS VI.

Homo est substantiale compositum ex corpore et anima spirituali.

Praeter materialistas negant hodie hanc thesim spiritistae, unionem inter corpus et animam mere accidentalem, quae mediat inter instrumentum et artificem asserentes; physiologi nonnulli affirmantes hominem aliaque animantia non esse nisi turmam ordinatam cellularum viventium quarum unaquaeque propriam animulam habeat, unde homo non esset unum vivens per se, sed exercitus ordinatus plurium viventium.

43. Thesis est de fide. Prob. 1.º Conc. Vaticanum (1) innovat definitionem Concil. Lateranensis IV (2). »Firmiter credimus et simpliciter confitemur, quod unus solus est verus Deus... (qui) utramque de nihilo condidit creaturam, spirituales et corporales; angelicam videlicet et mundanam; ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu et corpore constitutam.» Atqui natura humana abusive diceretur constitui »ex spiritu et corpore» si unio esset solum accidentalis, quae rem supponit constitutam. Ergo unio inter corpus et spiritum est substantialis ac substantiale compositum parit. In symbolo S. Athanasii profitemur Christi D. unitatem exemplo assumpto ab unitate composita naturae humanae: »Nam sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus.»

2.º Ubi in Sacra Scriptura sermo est de hominis natura constan-

(1) Const. Dei Filius, c. 1.—(2) C. Firmiter.

ter describitur homo tamquam unum esse vivens corpore et anima spirituali conflatum. In ipsa ejus creatione (1): *Formavit igitur Dominus hominem de limo terrae, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitae, et factus est homo in animam viventem.* Limus terrae corpus, spiraculum vitae (2) animam spiritualem exprimit, quarum unione fit homo unum esse vivens seu substantiale compositum. Senex Tobias (3) juniori commendabat: *Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli.* Ecclesiastes (4) consultit: *Memento creatoris tui in diebus juvenutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis... Antequam rumpatur funiculus argenteus... et recertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Christus D. hortatur discipulos suos (5): *Nolite timere eos quis occidat corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timeite eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.* Cum suscitavit Jesus puellam Jairi filiam (6): *Ipsae autem tenens manus ejus clamavit dicens: Puella surge. Et reversus est spiritus ejus, et surrexit continuo.* Alia possent adhuc afferri testimonia, sed allata sufficiunt ut constet e Sacra Scriptura hominem «ex corpore et spiritu» esse constitutum.

44. 3.º Ex SS. Patribus. Episcopi concil. Constantinopol. II, can. IV, decreverunt admittendam esse unionem Dei Verbi «πρὸς τὴν αἰσθητικὴν φύσιν λογικὴν καὶ ψυχρὴν ad carnem animatam anima rationali et intelligenti.» Cyrillus Alex (7): «Quid enim est aliud humanitatis natura, nisi αὐτὴ ἀψυχρὴν ψυχρὴν?» S. Irenaeus (8): «Substantia nostra i. e. animae et carnis adunatio.» S. Augustinus (9): «Nihil est in homine, quod ad ejus substantiam pertineat et naturam praeter corpus et animam.» De hac vero docet (10): «Natura animae, praestantior est quam natura corporis: excellit multum, res spiritualis est, res incorporea est, vicina est substantiae Dei.» Joannes Maxentius monach. seyta (11): «Anima, quae non est corpus, sed spiritus, carni secundum compositionem unita, nullam contractionem in minori, nullam extensionem in majori patitur membro.» S. Vincentius Lirinensis (12): «In homine aliud caro, aliud anima; sed unus idemque homo anima et caro.»

45. 4.º Ratione. Ubi unum est operationis principium ibi una est natura. Atqui in homine ex corpore et spiritu unum fit operandi principium. Ergo... *Mia.* prob. In homine teste sensu intimo idem principium quod intelligit, alias elicit operationes sentiendi.

(1) Genes. II, 7.—(2) Supr. n. 16.—(3) IV, 3.—(4) XII, 1, 6, 7.—(5) Matth. X, 28.—(6) Luc. VIII, 54, 55.—(7) Epist. 2 ad Nestor.—(8) Haer. 5, c. 8.—(9) De verb. Apost. ser. 150.—(10) In Ps. CXLV.—(11) L. 2 dial. cont. Nest.—(12) Commonit. 1, c. 15.

nutriendi, movendi, quae ex corpore et anima tamquam ab uno principio fluunt. Ergo in homine ex corpore et spiritu unum fit operandi principium. Ad rem Dr. Angelicus contra gentes (1). «Impossibile est, quod eorum quae sunt diversa secundum esse sit operatio una: dico autem operationem unam, non ex parte ejus in quod terminatur actio, sed secundum quod egreditur ab agente... Quamvis autem animae sit aliqua operatio propria, in qua non communicat corpus, sicut intelligere; sunt tamen aliquae operationes communes sibi et corpori, ut timere, irasci et sentire, et hujusmodi. Haec enim accidunt secundum aliquam transmutationem alicujus determinatae partis corporis. Ex quo patet quod simul sunt animae et corporis operationes. Oportet igitur ex anima et corpore unum fieri, et quod non sint secundum esse diversa.»

46. Obj. 1.º Paulum dicentem (2): *Licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur; tamen is qui intus est, renovatur de die in diem,* ubi anima homo vocatur.

Resp. Dist. Homo anima vocatur tropice; conc. Realiter; neg. «Illud potissime, sit S. Thomas (3), videtur esse unumquodque, quod est principale in ipso; sicut quod facit rector civitatis, dicitur civitas facere. Et hoc modo aliquando quod est principale in homine, dicitur homo; aliquando quidem pars intellectiva secundum rei veritatem, quae dicitur homo interior; aliquando vero pars sensitiva cum corpore secundum aestimationem quorundam, qui solum circa sensibilia detinentur. Et hic dicitur homo exterior.»

Obj. 2.º Patres dicunt corpus esse instrumentum animae. Ergo uno corporis et animae non videtur substantialis.

Resp. Dist. *anteq.* Dicunt esse instrumentum substantialiter conjunctum; conc. Accidentaliter; neg.

47. Obj. 3.º S. Lucas (4) narrat divitem Epulonem seu animam ejus ex inferno rogasse Abraham: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hoc flamma.* Atqui aqua refrigerari, igne cruciari non potest nisi res corporea. Ergo...

Resp. Explico *maj.* Ita scripsit Lucas metaphoricè loquendo, ut horribiles inferni cruciatu quasi ante oculos poneret; conc. Realiter, quasi anima haberet oculos, linguam, etc.; neg. Sicut locutio inter Abraham et divitem corporalis esse non potuit, magnum enim chaos inter illos interjacebat, nec poterat unus alterius sensibilem vocem corporalem audire, ita de aliis lingua, digito,

(1) L. 2, c. 57.—(2) 2 Corinth. IV, 16.—(3) 1, Q. 75, ar. 4.—(4) XVI, 24.

aqua sentiendum est. Verum ignem esse in inferno aliunde constat. Ad *min.* dist. Naturaliter; conc. Supernaturaliter ut instrumenta Dei elevata; neg. De his fuisus Disquis. VI.

Obj. 4.º Tertullianus (1) asserit et defendit animam esse corpoream. Ergo...

Resp. Id non mirum esse in eo auctore, qui si non propugnavit, vocabit saltem Deum corporeum, i. e. realem (2); attamen notandum eum fateri animam dissimilem esse aliis corporibus, immortalam, augmenti et diminutionis incapacem (3), «ne etiam decre-scere substantia (animae) dicatur, atque ita et defectura credatur.» Quo pacto autem sine augmento sui per totum corpus extendatur, explicat (ibid.) similitudine parvae massae argenteae vel aureae, quae in laminam laxatur. Hanc doctrinam reprobatur et contradictoriam demonstrat Augustinus (4), «Quomodo, inquam, implevit carnem, quam vigificasti nisi tanto rarior fuerit, quanto grandius quod animaverit? Timuit videlicet, ne deficeret etiam minuendo, si cresceret, et non timuit ne deficeret rarendo, cum cresceret.»

48. **Corollarium.** Anima humana est natura sua immortalis.

Sequitur ex ejus spiritualitate ad eum modum, quo de Angelis supra (5) eadem veritas probata est, scilicet, si Deus se attemperat naturae et exigentiae animae humanae, haec cum sit natura sua incorruptibilis ac a materia independens in aeternum durabit.

49. Est simul veritas catholica tradita; 1.º a Concil. Later. V, sub Leone X. «Cum diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de natura animae rationalis, quod mortalis sit, et aliquid temere philosophantes, secundum saltem philosophiam veram esse asseverant: sacro approbante concilio, damnamus ac reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse. Cum illa non solum, vere per se, et essentialiter humani corporis forma existat, verum immortalis.»

2.º A Sacra Scriptura (6), quae licet non dicat expresse, nihilominus tam generaliter, et indifferenter tribuitur (Vid. n. 43. Prob. 2.º) omni animae humanae per separationem a corpore, non perire, sed manere ac vivere separatam, ut non per miraculum, nec per specialem gratiam id accipere, sed ex intrinseca conditione suae naturae id habere, satis aperte prae se fert. Sic. v. g. Eccle. (7): *Revertatur pulvis in terram suam unde erat et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Sapiens (8) inter errores impiorum re-

(1) *De Anima*, cc. 6, 7.—(2) V, II, Disq. *De Deo Theos.* VIII.—(3) *De Anim.* cc. 6, 37.—(4) *De Gen. ad litt.* L. 10, c. 36.—(5) Disq. I. *Theos.* VI, n. 36.—(6) *Suar. De Anim.* L. 1, c. 10, n. 9.—(7) XII, 7.—(8) *Sapient.* II, 1, 2.

censet: *Exiguum et cum laedio est tempus vitae nostrae, et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus tanquam non fuerimus, etc.*

3.º A Patribus, qui jam notarunt, philosophos gentiles solo rationis lumine hanc veritatem probasse. S. Gregorius Neocae-sar. (1): «Cum anima corpore careat, simplex est, consequens autem mihi videtur, ut quod est simplex sit immortalale.» S. Gregorius Nyss. (2): «Mors non attingit animam. Quomodo enim dissolvi potest, quod non est compositum?» Origenes (3): «Persuasum habent non solum christiani et judaei, sed etiam multi, tam graeci quam barbari, quod supersit et quod vivat post discessum a corpore humana anima.» Alios auctores vide apud Suarium *De anima*, lib. 1, c. 10, nn. 11, 14.

50. Dices: legimus in Ecclesiaste (4): *Unus interitus est hominis et jumentorum, et aequa utriusque conditio. Sicut moritur homo et illa moriuntur. Similiter spirant omnia, et nihil habet homo jumento amplius: cuncta subjacent vanitati; et omnia pergunt ad unum locum. De terra facta sunt, et in terram pariter revertuntur. Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus jumentorum descendat deorsum?* Ergo juxta sac. Scripturam dubium saltem est an anima hominis sit immortalis.

Resp. Priores loquutiones; *unus interitus est hominis et jumentorum; nihil habet homo jumento amplius* et similes intelliguntur quoad corporis qualitatem; conc. Quoad animam; neg. De hac enim expresse infra (5) docet, eam redire ad Deum, qui fecit illam; nec si anima esset mortalis, timendus foret Deus, qui juxta ipsum Ecclesiastem (6) *cuncta quae fiunt adducet in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.* Altera phrasid: *Quis novit, etc.*, non est hominis sceptici dubitantis, sed rei difficultatem ponderantis, nam homines carnales et sensuales ita vivunt ac si pecudes essent, non considerantes animam eorum sursum ad Deum ascensuram. Sensus igitur est, quinam considerant? vel aequivalenter: pauci cogitant, spiritum filiorum hominum ascendere sursum ad Deum judicem, spiritum autem bestiarum descendere ad terram. Confirmatur ex textu hebraico, qui ad litteram vertitur: *Quis attendit, spiritum filiorum hominis ascendentem sursum, spiritum autem bestiarum descendentem subter terram?* Ratio est, quia verbum \uparrow non raro vim habet attendendi, curandi v. g. Proverb. IX, 13; XXVII, 23; Job. XXXV, 15, etc., et particula \uparrow (ascendens) \downarrow (descendens) praefixum habent \uparrow articulum non \uparrow interrogativum.

(1) *De Anima*.—(2) Or. catechet., c. 8.—(3) *Contr. Celis.* 1, 7.—(4) III, 19, 21.—(5) XII, 7.—(6) *Ibid.* 14.

THESIS VII

In substantiali hominis composito praeter animam spiritualem alia non datur, seu unica est anima in homine.

51. Nota. Hac thesi rejicimus tum antiquos, cum modernos inducentes trichotomiam seu divisionem compositi humani in tres partes substantiales. Manichaei duas in unoquoque homine animas inveniebant, bonam alteram a principio bono, malam alteram a principio malo. Appollinaris hominem constare spiritu, anima et corpore definiebat. Nostra aetate ita loquuntur plures protestantes et ex catholicis Guntherus, qui adstruxit duas animas in homine rationalem animam unam, seu melius spiritum, sensitivam alteram, quae proprie corpus vivificat unam cum eo efformans naturam ita ut hominis synthesis ex spiritu et natura coalescat. His suo modo accedunt, qui praeter animam rationalem plures cellularum animas rationales subordinatas statuunt.

52. Thesis est de fide et prob. 1.º Concil. Constantinop. IV, eos damnat qui: «Veteri et Novo Testamento unam animam rationalem et intellectualem habere hominem docente et omnibus dei-» loquis Patribus et magistris Ecclesiae eandem opinionem asseverantibus; in tantum impietatis... devenerunt ut duas (hominem) habere animas impudenter dogmatizare et quibusdam irrationalibus conatibus per sapientiam, quae stulta facta est, propriam haeresim confirmare pertentent. Itaque sancta haec et universalis synodus veluti quoddam pessimum zizanium nunc germinantem nequam opinionem evellere festinans... talis impietatis inventores et patratores et his similia sentientes magna voce anathematizat et definit atque promulgat, neminem prorsus habere vel servare quoque modo statuta hujus impietatis auctorum. Si autem quis contraria gerere praesumpserit huic sanctae et magnae synodo, anathema sit et a fide atque cultura christianorum alienus.» Concil. Viennens. (1) declaravit: Dei Filium «partes nostrae naturae simul unitas, ex quibus in se verus Deus existens fieret verus homo, humanum videlicet corpus passibile et animam intellectivam seu rationalem, ipsum corpus vere per se et essentialiter informantem assumpsisse,» quibus verbis alia, praeter rationalem, non admittit anima. Pius IX (2), adversus Guntheri libros: «Nosimus iisdem libris laedi catholicam sententiam ac do-

(1) Cap. unic. Clement. de Sum. Trinit. — (2) Ad Cardin. Coloniens. 15 Jun. 1857.

ctrinam de homine, qui corpore et anima ita absolvatur, ut anima eaque rationalis sit vera per se atque immediata corporis forma.»

2.º Probatur Scriptura iisdem locis, quibus supra (n. 43. prob. 2.º), confirmavimus hominem componi substantialiter corpore et anima spirituali. Cum enim in descriptione formationis hominis, ejus destructionis ac resurrectionis solum duae enumerentur partes corpus et anima spiritualis, quae illud vivificat, dicendum est, juxta sacram Scripturam praeter animam rationalem, aliam non esse in homine, seu unicam esse ejus animam.

53. 3.º Pariter ex SS. Patribus, qui supra (n. 44. prob. 3.º) alias non agnoscunt hominis partes praeter animam spiritualem et corpus. Placet addere S. Irenaeum (1): «Non enim fortius est corpus quam anima, quod quidem ab illa spiratur et vivificatur et augetur et articulatur, sed anima possidet et principatur corpori... (Anima) non amittit in totum suas virtutes, sed quasi vitam participans corpori, ipsa vivere non cessat.» S. Ephraemum (2): «Anima ita est in corpore, ut physicum vinculum solvitur difficile... In omnibus operatur velut dominatrix in corpore. Ita vitam in carne operatur, ut naturali vinculo detenta. Non est alia anima in sensibilibus agens, alia in intelligibilibus: cum corpore condita est sed propriam habet substantiam, etc.» Cavendum igitur ait Concil. prov. Coloniense an. 1860 (3): «a sententia eorum, qui a sana doctrina aberrantes praeter animam rationalem in homine aliud quoddam fingunt vitae corporalis principium, quod animam sentientem vel somaticam vocant, sive hoc vitae corporalis principium psychicum seu vegetativum etiam a corpore distinguant, sive unam eandemque cum illo substantiam esse affirmant.»

54. 4.º Ratione cum D. Thoma (4): a) «Quia animal non esset simpliciter unum, cujus essent animae plures; nihil enim est simpliciter unum nisi per formam unam, per quam habet res esse... Si igitur homo ab alia forma haberet quod sit vivum, scilicet ab anima vegetabili, et ab alia forma quod sit homo, scilicet ab anima rationali, sequeretur quod homo non esset unum simpliciter.» quemadmodum sensus intimus testatur, idem enim qui sentit, idem active intelligit ac nutritur. Nec potest dici, quod uniantur per corporis unitatem; quia magis anima continet corpus et facit ipsum esse unum, quam e converso.» b) «Una operatio animae (5), cum fuerit intensa, impedit aliam; quod nullo modo contingeret,

(1) L. 2, c. 33, n. 4, al. c. 64. — (2) De inspiratione. — (3) Tit. IV, c. XIV. — (4) I. Q. 76, art. 3. — (5) Ibid.

»nisi principium actionum esset per essentiam unum.» Hanc rationem optimam pronuntiat Eximius (1): «quae evidentius in »homine conspicitur. sumiturque ex subordinatione et dependentia omnium humanarum virium ac facultatum; nam ex attentione nimia ad actionem unius facultatis. v. g. intellectivae. impeditur operatio sensus, imo et ipsa nutritio: et ex operatione unius »potentiae v. g. operatione phantasiae movetur cor et excitantur »aliae facultates naturales.»

55. Obj. 1.º Apostolus ad Thess. (2) scribit: *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, et anima et corpus sine querela in adventu Domini Nostri Jesuchristi servetur.* Ergo spiritus in homine ab anima distinguitur.

Resp. Explico *antec.* In Scriptura anima et spiritus, ut in loco citato S. Pauli, distinguuntur munere et officio; conc. Substantia; neg. Ita jam olim exposuit S. Hieronymus (3) asserens non tot esse substantias quot nomina. Precatur Apostolus Deum ut Thessalonicenses immunes servet ab omni peccato quod vel sola voluntate intellectiva, vel sensibus et corpore committi potest; enumerat peccandi modos, quibus homo inquinari potest, non dividit nec multiplicat animam, quam prout est spiritualis et spiritualiter operatur, vocat spiritum; prout vero sentit et informat corpus, animam simpliciter.

Obj. 2.º Interius experimur inclinationes ad actus contrarios. Atqui hae non videntur esse posse ab uno eodemque principio. Ergo.

Resp. Dist. *maj.* Experimur inclinationes ad actus contrarios cum dependentia ab uno eodemque principio, quod sollicitatur ad opposita agenda propter duplicis generis bona, rationis et sensus, quae homo prosequi valet; conc. sine dependentia; neg. *Min.* contradist. Hae inclinationes non possunt esse ab uno eodemque principio, si mutua et plena independentia habentur seu experiuntur inter se; conc., secus; neg. Sufficit ad interiorum pugnam explicandam, unam hominis animam diversam et oppositam bona appetere posse ac pluribus facultatibus intelligendi et sentiendi esse instructam.

Obj. 3.º Si ope microscopii ossium textura introspicitur, inveniuntur composita pluribus cellulis, quarum unaquaeque nutrit se, movetur, ac reproducitur non secus ac individua viventia unicellularia microscopio reperta. Atqui istorum singula propriam animam habent. Ergo et illae. Idem cernere est, et quidem majori cum independentia in globulis sanguineis.

Resp. 1.º In organis praecipuus motus et sensationis, scilicet, nervis et musculis cellulae independentes non inveniuntur, quare

peissime ex sola ossium et sanguinis compositione argueretur, hominem nihil esse aliud quam turmas animalium infusoriorum animae rationali subordinatas, vel pluribus unâ, formaliter donari animabus. Ad summum posset dici ossa ad fulcrum, sanguinem ad nutrimentum corporis humani intrinsece ordinari, non tamen ei vitaliter uniri, nec ad ejus integritatem primariam sed secundariam spectare, ut de sanguine alisque humoribus olim docuere auctores aliqui cum D. Thoma (1). Discrimen esset quod antiqui reputabant sanguinem inanimem, moderni vero viventem faterentur propter animalcula in eo contenta. Ast quia durum est sustinere ossa non vivere hominis vita, cum ejus sanguine nutrantur, nec satis tutum videatur, post *Viennense* concilium aliam animam a rationali etiam materialiter admittere, multo melius:

Resp. 2.º *Maj.* et *min.* conc., *conseq.* neg. Quia abest paritas, infusoria sunt individua completa, cellulae partes integrantes unius individui, cujus esse participant, ideoque anima spiritualis formaliter una, virtualiter multiplex potest se sola praestare, quidquid aliae animae in diversis viventium gradibus. Certe plus cellulis differunt inter se, cum structura tum operandi virtute, sensus v. g. auditus et visus, nemo tamen animas pro sensibus multiplicat. Nec dubitandum videtur de unitate animae modernis physiologis, quibus pro certo est, ex una cellula fecundata totum individuum omni et varia textorum organorumque suppellectili instructum procedere. Cur unica anima ab initio conceptionis, usque ad completam individui perfectionem non sufficeret, praesertim in homine, cujus anima aliarum virtutes eminenter continet?

Instabis. Adhuc post mortem hominis, hujusmodi cellulas sicut antea vivere ex ejus motibus comprobatur. Ergo dum erant in homine non anima rationali, saltem tantum, informabantur.

Resp. Forte illi motus, cum per breve tempus durent, non sunt vitales, sed mere physici ex impulsu antea in materia organorum impresso provenientes. Ulterius dist. Comprobatur sicut antea vivere, vi ejusdem animae; neg. Vi alterius corruptione hominis genitae; conc. Non sunt enim multiplicanda entia absque necessitate, jam vero fides et ratio pari consensu docent, animam rationalem una cum corpore vegetandi vi esse praeditam, potest igitur anima rationalis hunc infimum vitae gradum cellulis impertiri sine adminiculo aliarum animarum, quae proinde non modo ut contrariae substantiali hominis unitati, sed etiam ut inutilites, a composito humano ablegandae erunt (2).

(1) Metaphys. D. XV, sec. X, n. 22.—(2) V. 23, ep. 1.^a—(3) *Ad Heb.* c. 12.

(1) 4. D. 44, q. 1, art. 2.—(2) Vid. Civil. cathol. I compositi cellul, é l' individual, animal. Ser. XII, v. 11, 12-1883.

SCHOLION

Quando anima rationalis corpori infundatur.

§ I.

Status quaestionis.

57. I. Inter hodierna physiologiae mira inventa, tamquam certum computatur, illud esse humanae conceptionis initium passivum, quo foemineum maturum ovulum a virili semine physice attingitur ac penetratur; cum ovulum sic fecundatum statim vitae vegetativae saltem actiones, nutritionis et augmentationis exerceat.

II. Quaeritur, quoniam anima rationalis infundatur corpori, an primo conceptionis instanti vel post cum foetus rudi licet figura hominem se prodi? Fuere, qui responderent animam rationalem non advenire corpori nisi postquam foetus ederetur. Eos reprobat Innocentius XI damnata propositione 35.^a «Videtur probabile omnem foetum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, et tunc primum incipere eandem habere cum paritur, ac proinde dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.» Inter Patres alii praesertim occidentalium, animam non infundi donec corpus esset satis formatum tenuerunt, alii maxime orientales e contra in primo instanti immitti voluerunt. Doctores scholastici omnes consentiebant Patribus occidentalibus, disputabant vero an daretur in embryone successio animarum vegetativae, sensitivae et rationalis se mutuo destruentium. Hoc ultimum affirmabat D. Thomas (1) cum ejus schola, aliis contradicentibus. Hodie post physiologiae progressus, pauci sunt qui speculative sententiam D. Thomae propugnent; nam practicae, cum agitur de baptizandis abortivis omnes contrariae communissimae adhaerent; et sicut P. Goudin O. S. D. († 1696), jam olim recessit hac in re a S. Thoma, ita nostris diebus Em. Card. Gonzalez (2) idem existimavit faciendum. Em. Zigliara concedit, sententiam oppositam Divo Thomae esse recentioribus communioem, putat tamen et quidem jure, rem non adhuc esse decisam, unde, ait (3), utraque opinio suam habet probabilitatem, sed probabilis limites non exedit.» Ei libenter propter auctoritatem D. Thomae adhaereo, quare utriusque partis rationes dabo (4).

(1) I, Q. 118 a. 2, ad 2.—(2) Philos. elem. Psychol. sect. 2, c. 3, n. 1, schol., in nota.—(3) Sum. Philosophica. Psychol. L. 2, c. 2, art. 3, X.—(4) Defendunt sententiam D. Thomae ex nostra Societate PP. Liberatore et Cornoldi in suis operibus philosophicis nec non alii.

§ II.

Rationes intendentes animam rationalem non infundi in primo instanti conceptionis.

58. I.^a Auctoritas philosophi (1): «Non simul fit animal et homo; sed prius fit animal habens animam sensitivam.»

II. Praesupposito fundamento operationum vitalium in embryone, ita ratiocinatur D. Thomas (2): «Ad secundum dicendum, quod aliqui dixerunt quod operationes vitae quae apparent in embryone, non sunt ab anima ejus, sed ab anima matris, vel a virtute formativa quae est in semine.»

«Quorum utrumque falsum est. Opera enim vitae non possunt esse a principio extrinseco, sicut sentire, nutriri et augeri; et ideo dicendum est quod anima praexistit in embryone; a principio quidem nutritiva, postmodum autem sensitiva, et tandem intellectiva.»

«Dicunt ergo quidam, quod supra animam vegetabilem, quae primo inerat, supervenit alia anima, quae est sensitiva; supra illam iterum alia quae est intellectiva.»

«Et sic sunt in homine tres animae, quarum una est in potentia ad aliam; quod supra improbatum est, quaest. 76, art. 3.»

«Et ideo alii dicunt, quod illa eadem anima quae primo fuit vegetativa tantum, postmodum per actionem virtutis quae est in semine, perducitur ad hoc ut ipsa eadem fiat sensitiva, et tandem ad hoc ut ipsa eadem fiat intellectiva, non quidem per virtutem actionem seminis, sed per virtutem superioris agentis, scilicet Dei de foris illustrantis.»

«Sed hoc stare non potest: primo quidem, quia nulla forma substantialis recipit magis et minus; sed superadditio majoris perfectionis facit aliam speciem, sicut additio unitatis facit aliam speciem in numeris. Non est autem possibile ut una et eadem forma numero sit diversarum specierum...»

«Et ideo dicendum est, quod, cum generatio unius semper sit corruptio alterius, necesse est dicere quod tam in homine quam in animalibus aliis, quando perfectior forma advenit, fit corruptio prioris; ita tamen quod sequens forma habet quicquid habebat prima, et adhuc amplius; et sic per multas generationes et corruptiones pervenitur ad ultimam formam substantialem tam in homine quam in aliis animalibus... Sic igitur dicendum est, quod anima intellectiva creatur a Deo in fine generationis humanae, quae simul est et sensitiva et nutritiva, corruptis formis praexistentibus.»

59. III. Ratio fundamentalis, quae eruitur ex D. Thoma est: forma naturaliter non infunditur, nisi cum materia est sufficienter disposita ad eam suscipiendam. Sed foetus primis conceptionis diebus tam ex sui configuratione quam ex suis operationibus non apparet ut materia sufficienter disposita ad animam rationalem susci-

(1) L. 2. Gener., animal. c. 3.—(2) I, Q. 118, a. 2, ad 2.

piendam. Ergo ea in primo conceptionis instanti non infunditur, sed post aliquot dies cum corpus est sufficienter formatum.

Minor quamvis probabiliter, ut videbimus, possit negari, non tamen evidenter, cum re vera ad explicandos motus vitales, qui cernuntur in foetu sufficit anima vegetativa vel sensitiva, nam foetus nonnisi post aliquid tempus habet formam humanam.

§ III.

Rationes intendentes animam rationalem infundi in primo instanti conceptionis.

60. I.^a Auctoritate et ratione: a) *S. Mazimi* Ab. (662), qui orientales et occidentales ecclesias perustravit, atque graecorum theologus eximiusque philosophus nuncupatur. Hic ait (1): «Si enim id quod... in generationis humanae materia ponitur inanimatum omnino est, sequitur necessario ut etiam vitalis nimirum potestatis, etiam sit expers. Nam quod anima... caret, id omni vitali primum est virtute. Quod si animae ejusque vitalis potestatis et virtutis plane expers est, mortuum esse manifestum est; verum si mortuum esse statuitur, neque alitur, neque crescit, neque ullo modo subsistere poterit, aut indissipatum et indiffusum manere. Jam vero si embryon anima praeditum esse a veritate coacti statuistis, qua et quali ista, et quomodo observata aut appellata convenienter sequitur ut doceatis. Atque si solum illud nutriendi et augendi animam habere affirmatis, plantae alicujus profecto, non hominis, hac ratione secundum vos corpus illud, quod nutritur et augetur erit. Et quomodo plantae pater homo sit, intelligere, quoquo consideratione vertor, equidem non habeo, cum de homine planta existentiam secundum naturam prorsus non habeat. Si contra sensualem solum in embryone esse animam asseveratis, equi plane vel bovis vel alterius alicujus animalium terrestrium aut volatiliu animam habere embryon de conceptione manifestabitur, ac secundum naturam hominis per vos homo pater non erit in prima coagmentatione, sed plantae alicujus, ut dicebam, vel animalium terrestrium alicujus. Et quid hoc absurdius aut amentius?» b) *S. Gregorii Nyssen* (2). «Ut in homine, qui aetatem ad integram pervenit, et inter grandiores censetur, actiones animi jam manifesto apparent, sic ortus nostri initio, prout tum res postulat, ita sese convenienter actiones animi declarant, in eo quod ipse sibi de materia in alvo matris deposita domicilium aptissimum naturae suae fabricat.»

II.^a Quia Ecclesia in statuendis excommunicationis poenis, antiquum jus, quod inter foetum animatum et inanimatum distinguebat, correxit, et sententiam sine exceptione tulit in: «Procuran-

(1) De var. diffic. loc. SS. Dionys. et Gregor. Mign. Patr. graec. t. 91 col. 1335.—(2) De homin. opific. c. 28.

tes abortum effectu sequuto (1),» quod minime videtur factura, si non esset valde probabile foetum ab ipsa conceptione verum esse hominem, cum mens ejus fuerit limitare censuras.

61. III.^a Si ut certum habetur; quamlibet formam tunc infundi cum ejus subjectum est dispositum, etiam certum est omne animal generare sibi simile; quare homo debet generare hominem. Atqui homo non generaret hominem, si anima rationalis non infunderetur statim ac conceptio parentum generatione perficeretur; nam propria anima hominis est anima rationalis, non mere vegetativa, nec mere sensitiva, quae ex se non ad conficiendum nec vivificandum corpus humanum, sed vel plantam, vel brutum tendunt. Ergo... Si aliqua ratio daretur cur anima rationalis non posset statim momento conceptionis uniri corpori, esset quia hoc non est aptum animae ad ratiocinandum vel quia anima rationalis nequit illos vitae vegetativae et sensitivae gradus tribuere. Sed primum nimis probat, nam neque in nativitate corpus est aptum animae ad ratiocinandum; secundum est falsum. (Thes. praeced.) Ergo (2)...

62. Dices: a) Anima utpote forma est terminus generationis non principium. Atqui si in primo instanti conceptionis infunderetur non esset terminus, sed principium generationis humanae. Ergo...

b) Anima est actus corporis physici organici. Atqui in momento conceptionis non adhuc est corpus physicum organicum. Ergo... Resp. ad a) *Dist. Major*. Est terminus generationis, non principium quoad id quod est simpliciter esse aliquid, v. g. homo: conc. Quoad id quod est perfecte esse tale; neg. vel subdist. In inanimatis; conc. In viventibus, quae se perficere vi propria et intrinseca animae possunt; neg.

Resp. ad b) *Dist. Major*. Anima est actus corporis physici organici ad aliquam saltem vitae operationem apti; conc. Ad omnem. subdist. Actus; neg. Virtute evolutiva ipsius animae; conc. et contradistincta *minore* nego *conseq.* In ovulo fecundato est sufficiens organisatio ut anima rationalis vires suas vegetativas exeret, et inde corpus sibi perficiat ad sentiendum ratiocinandumque aptum, eo quod, agebat supra *S. Gregorius*. Nyssen, ipsa sibi de materie in alvo matris deposita domicilium aptissimum naturae suae fabricat.»

(1) Apostolicae Sedis. Excom. lat. sent. Episcop. reser. II.—(2) Nonnihil videtur confirmari posse haec sententia ex mysterio Incarnationis; nam ea admittitur statim intelligitur: a) Quomodo non prius sit assumptum corpus quam anima. b) Cur B. Virgo Maria in primo instanti praegnationis vere conceperit Filium Dei et vere fuerit Mater Dei. c) Cur per novem menses eum in utero gestaverit. Alias necesse est multiplicare miracula supra miraculum conceptionis sine semine, quod unice ab Scriptura et Symbolis fidei statuitur. Vid. Suar. De myst. V. Cti. D. 11, sect. 2.

ARTICULUS II.

De unione animae ad corpus.

THESIS VIII.

Anima unitur corpori ut forma substantialis. In articulo praecedenti de natura et unitate animae humanae disseruimus, in hoc, quae sit ejus habitudo ad corpus definiendum est: 63. **Nota.** Forma, sensu, quem adhibent Concilia ex catholicis doctoribus accepto, dicitur *actum*, qui rem constituit in aliquo esse determinato, et dividitur contra potentiam, quae rationem habet determinabilis ad aliquod esse. «Quia forma, ait Angelicus (1) »facit esse in actu ideo dicitur, quod forma est actus; quod autem facit esse actu substantiali, dicitur forma substantialis, et quod facit actu esse accidentale dicitur forma accidentalis.» Forma substantialis alia est *subsistens*, quae nec est in subjecto, nec ordinem dicit ad aliquod subjectum, ut est Angelus; alia informans, quae subjectum postulat in quo recipiatur. Haec suam causalitatem exercet immediata suae entitatis communicatione, qua suum subjectum ad esse hoc unum specificè determinat. Igitur cum asserimus animam uniri corpori tamquam formam substantialem significamus eam *essentia sua* seu intrinsece, *per se* non per accidens, *immediate* i. e. se ipsa, non media alia anima saltem, ordinari ad constituendum cum corpore hoc vivens quod est homo. Contrarium nequit sine errore in fide propugnari. Est tum contra antiquos, qui animam solum assistentem, gubernantem, moventem corpus statebant, tum adversus modernos Guntherum et Baltzerum, qui aliud ab anima principium vitae corporis admitterebant.

Prob. 1.º Concil. Viennens. ita definivit nostram thesim (2): «Porro doctrinam omnem, seu positionem temere asserentem, aut vertentem in dubium, quod substantia animae rationalis, seu intellectivae, vere ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam ac veritati catholicae inimicam fidei, praedicto sacro approbante concilio reprobamus: definientes, ut cunctis nota sit fidei sincerae veritas ac praeccludatur universis erroribus aditus, ne subintrent, quod quisque deinceps asserere, defendere, seu temere pertinaciter praesumpserit, quod anima rationalis seu intellectiva non sit forma corporis humani per

(1) Opusc. *De princip. natur.*—(2) Clement. *De sum. Trinit. et cathol. fide.*

»se et essentialiter, tamquam haereticus sit censendus.» Renovavit Lateranense V. sub Leone X. his verbis: «Hoc sacro approbante concilio damnamus et reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus et haec in dubium vertentes; cum illa non solum vere, per se et essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone felicitis recordationis Clementis PP. V. praedecessoris nostri, in generali *Viennensi* Concilio edito continetur... verum et immortalis...» Pius IX (1) adversus errores Guntheri decrevit: hujus doctrinis «laedi catholicam sententiam ac doctrinam de homine, qui corpore et anima ita absolvitur, aut anima eaque rationalis, sit vera, per se, atque immediate corporis forma.» Baltzerum vehementer improbat (2) considerando: «sententiam quae unum in homine ponit vitae principium, animam scilicet rationalem, a qua corpus quoque et motum et vitam omnem et sensum accipiat, in Dei Ecclesia esse communissimam, atque doctoribus plerisque, et probatissimis quidem maxime, cum Ecclesiae dogmate ita videri conjunctam, ut hujus sit legitima solaque vera interpretatio, nec proinde sine errore in fide possit negari.»

2.º Ex Scripturis. a) In verbo divino, homini multa tribuuntur, quae non nisi ratione intellectivi principii ei conveniunt, nec per illud principium possent ei communicari, nisi aliqua substantialis unio inter illud principium et suum subjectum seu corpus interveniret, quae non potest esse nisi unio formae substantialis cum suo subjecto; nullum enim aliud genus unionis substantialis in casu excogitare est. Assumptum prob. ex gr. Genes (3): *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram; et praesit piscibus maris, et volatilibus caeli...* Paulus ad Corinth (4): *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum.* b) Post inspirationem animae rationalis in corpus limosum Adae statim addit Scriptura (5): *Et factus est homo in animam viventem* i. e. ait Suarius (6): «vivificantem formaliter. Fieri enim in animam viventem, nihil aliud est, quam constitui viventem per illud spiraculum tamquam per animam dantem vitam corpori de limo formato: illam autem vitam non fuisse tantum animale, sed etiam rationalem, ostendunt sequentia. Nam statim dicitur Deus praeceptum homini dedisse, cujus non est capax nisi qua-

(1) Litter. apost. ad Archiepisc. Coloniens. 1857.—(2) Ad episcop. Wratislaviensem, 1860.—(3) 1, 26.—(4) II^a V, 10.—(5) Genes. II, 7.—(6) *De Anim. L. I*, c. 12, n. 5.

»tenus ratione utitur; et adjungitur hominem imposuisse nomina »caeteris animantibus, quod etiam est opus rationis et maximae »sapientiae.»

64. 3.º Idem eruitur ex Patribus, animae rationali vitam corporis unanimiter tribuentibus. S. Gregorius M. (1). «Homo »quia ex carne consistit, quasi ex robore et infirmitate compositus »est: robur ergo est hominis anima rationalis» et infra: «Ex rationali quippe anima habet homo, ut in perpetuum vivat.» S. Athanasius (2): «Non est anima, quae moritur, sed ob ejus »adcessum corpus moritur.» Prosper. (3): «Substantia duplex »jungitur, inque unam coeunt contraria vitam.» Damascenus (4): dicit animam organici instructo uti corpore: «cui vitam, »incrementum, sensum, et gignendi vim tribuat, non aliam a se »sejunctam mentem habens...» Alios Patres vide n. 53.

65. 4.º Ratione. a) Idem homo est, qui opera vitae exercet, et elicit in tribus gradibus nutriendi, sentiendi et intelligendi: ergo omnia illa opera sunt ab intrinseca forma substantiali constituenta hominem essentialiter in omnibus illis gradibus: ergo anima rationalis hominis est hujusmodi forma ejus. *Antecedens* propria experientia est evidens, unusquisque enim experitur, ita se ratiocinari, et discurrere, sicut experitur se sentire, aut nutrir. Et qui hoc non experitur aut confitetur, necesse est ut se brutum quoddam esse, et tamquam unum ex jumentis insipientibus factum esse fateatur. *Consequentia* est manifesta, nam tanta identitas subjecti operationes tam diversas elicientis, nisi ab uno eodemque principio ad illas redderetur potens et constitutum, maneret inexplicabilis: insuper idem confirmatur ex dependentia ipsius operationis intellectivae a phantasia, ut testantur tum pueritia, cum amentia in quibus ex defectu vel laesione phantasiae usus rationis impeditur. Nam si principium illud esset substantia spiritalis omnino separata substantialiter a corpore, non esset cur a corpore in intelligendo penderet, imo intelligeret modo angelico et perfecto, quod est ab anima in praesenti vitae statu alienum. b) Supposito anteriori argumento ulterius arguitur; necesse est hominem constitui in substantiali essentia hominis per aliquam substantialem formam ipsi propriam, et a formis brutorum distinctam, quae sit forma specifica hominis. Sed haec necessario est anima rationalis. Ergo... *Min.* prob. Hominis forma specifica vel est ipsum intelligendi principium seu anima rationalis, vel aliud; si primum conceditur, habemus intentum; si negatur, ex secundo membro haec

(1) *Moral.* L. 14, c. 7.—(2) *Orat. contr. idola.*—(3) *Carmin. de Prov. corp. et anim.*—(4) *De fid. orthod.* L. 2, c. 12.

profuunt absurda: primum, hominem utpote constitutum forma irrationali esse brutum quoddam et male definiri, animal rationale; secundum, non esse hominem, qui intelligit, discurrit, et alia propria opera hominis facit, sed aliam substantiam separatam, accidentaliter homini unitam; tertium denique, hominem non esse liberi arbitrii, quum libertas rationem supponat, ac proinde non posse hominem bene agere, peccare, quod certe absurdissimum est. Vide D. Thomam (1).

66. *Objic. 1.º* Inter actum et potentiam debet inveniri proportio. Sed inter spiritum et materiam non est, cum ille sit inextensus, haec extensa, etc. Ergo...

Resp. Dist. antec. Debet inveniri proportio entitativa; neg. habitudinis; conc. Ad hanc sufficit mutua unibilitas, vi cujus possint in unam convenire naturam compositam, ac se mutuo juvare in operando; haec autem inter corpus et spiritum ex nullo capite repugnat: et aliunde probatur existens per experientiam, qua simul novimus nostrum esse et sentire, et intelligere, corporeamque operationem ad spirituale deservire.

Obj. 2.º Anima non dat corpori esse rationale: ergo non se illi ut forma communicat.

Resp. Cum Suario (2): «formam non dare esse materiae, sed »composito nimirum homini, qui essentialiter rationalis est; materiae vero eatenus dicitur dare esse, quatenus illam in suo esse »conservat: neque est necessarium ut homo ratiocinetur per corpus, »sed satis est ut corpus modo aliquo deserviat ratiocinationi.»

Obj. 3.º Si anima humana est essentialiter forma corporis, essentialiter ac proinde perenniter exiget unionem cum corpore. Atqui non exigit, nam in morte separatur, imo *naturaliter* post breve unionis tempus in aeternum maneret separata. Ergo...

Resp. Dist. Major. Perenniter exigit uniri corpori aptitudinaliter: conc. Actu; neg. Ratio est, quia anima hominis non solum est id, quo aliud est, sed etiam id, quod est, cum sit subsistens, ideo non tantum habet pro fine informare, sed etiam esse atque intelligere: quia ergo separata potest intelligere non frustratur undique suo fine, sed ex parte tantum, quare pergit in existendo, cum aptitudine tamen ad corpus informandum. Vide S. Thomam (3), qui ait convenire animae corpori uniri, sicut secundum se convenit corpori levi esse sursum. Unde colliges, quod sicut corpus leve, dum non est in aëre suspensum non patitur violentiam proprie, ita animam separatam ex defectu unionis cum corpore minime esse proprie et realiter in statu violento, sed tantum interpretative et

(1) I. Q. 76, ar. 1.—(2) *De Anim. Lib. 1, c. 12, n. 18.*—(3) I.º Q. 76, ar. 1 ad 6.

improprie, propter dictam ad corpus inclinationem, cui tamen Deus sapientia et virtute sua provisum voluit in universali omnium hominum resurrectione.

SCHOLION I.

Utrum in homine sit alia forma praeter animam rationalem.

67. *Nota.* In eodem subjecto plures formae concipi possunt, vel invicem subordinatae quarum aliae aliis deserviant, subjectumque disponent ad unius primariae formae receptionem; vel non subordinatae seu invicem independentes, quarum unaquaeque sine adminiculo alterius subjectum perfecte et ultimo completeret in aliquo esse perfecto v. g. si in eodem subjecto formas auri et argenti congereres. Quaestio facta procedit in primo sensu, nam in secundo sensu communiter negant scholastici doctores, possibile esse.

Angelicus doctor (1) respondet negative hoc nervoso fisis argumento: «Unius rei est unum esse substantiale. Sed forma substantialis dat esse substantiale. Ergo unius rei est una tantum forma substantialis. Anima autem est forma substantialis hominis. Ergo impossibile est, quod in homine sit aliqua alia forma substantialis quam anima intellectiva.» Ad cuius evidentiam, addit, «considerandum est quod forma substantialis in hoc a forma accidentali differt, quia forma accidentalis non dat esse simpliciter, sed esse tale; sicut calor facit suum subjectum non simpliciter esse, sed esse calidum... Forma autem substantialis dat esse simpliciter; et ideo per ejus adventum dicitur aliquid simpliciter generari; et per ejus recessum simpliciter corrumpi... Si igitur ita esset quod praeter animam intellectivam praexistere quaecumque alia forma substantialis in materia, per quam subjectum animae esset ens actu; sequeretur quod anima non daret esse simpliciter, et per consequens quod non esset forma substantialis, et quod per adventum animae non esset generatio simpliciter, neque per ejus recessum corruptio simpliciter, sed solum secundum quid; quae sunt manifeste falsa. Unde dicendum est quod nulla alia forma substantialis est in homine nisi sola anima intellectiva, et quod ipsa, sicut virtute continet animam sensitivam et nutritivam, ita virtute continet omnes inferiores formas, et facit ipsa sola quidquid imperfectionis formae in aliis faciunt.»

Consequenter ad hanc doctrinam cum moritur homo nova inducitur forma nempe cadaverica, quae corpus mortuum substantialiter informat ac compleat. Sti. Thomae opinionem et rationes praeter thomistas probant Suarez (2). Lugo, Valentia pluresque alii valde communiter.

68. Scotistae et alii alii doctores catholici hujus et superioris saeculi affirmative respondent, hac duplici et percellenti oculos ratione praecipue moti: a) Os et caro in homine substantialiter diffe-

runt; sed non differunt ratione materiae nec ratione animae, quae est forma principalis; ergo ratione formarum secundi ordinis. b) Si oculis fidendum est, materia corporea embryonis non mutatur adveniente anima; sed elevatur ad esse vivum; sicut mortuo homine nullius novae formae signum videre licet, praeter absentiam animae; imo si nova admitteretur forma sequeretur aliam esse carnem, alia ossa, aliud corpus, utpote aliis constituta formis. Principi argumento contrariae sententiae reponunt, formam supervenientem enti in actu, quatenus in actu est, esse accidentalem, non vero quatenus est in potentia ad alium actum substantialem. Unde caro hominis, quatenus caro seu formaliter, non est subjectum animae, sed pars integralis hominis; est autem subjectum animae materialiter, seu inadaequate.

Ex dictis perspicies, S. Thomae demonstrantem animam rationalem continere virtute inferiores formas corporeas sicut continet de facto animas sensitivam et nutritivam, argumentum primum Scotistarum praecoccupasse. Secundum eliditur etiam, nam esto sensibiliter adveniente anima embryoni, recedente a corpore per mortem, non appareat accidentium mutatio, realiter vero nulla esse mutationem imo nec apparere si omnia accidentia conjunctim sumantur, affirmabit nemo. Ultima sequela parum valet, nam sufficit habitudo moralis hujus corporis mortui ad suum possessorem dum viveret ut dicamus esse corpus mortuum illius, quia hoc corpus mortuum nonnisi ex illo vivo, cujus similitudinem imo identitatem in materia et pluribus accidentibus servat, oriri poterat (1).

Sententia igitur D. Thomae videtur praeferenda, tum quia conformior verbis conciliorum, tum quia melius unitatem substantialem hominis tuetur. Contraria tamen non est improbabilis, faciliem pandit viam ad quaestiones quasdam theologicas enodandas de corpore Christi post mortem et in Eucharistia esistenti. Tot enim hisce in rebus in opposita opinione exurgunt difficultates, ut quo pacto solvi possint ipsi Suarezio (2) difficile videatur. Eam habet Lossada (3) sine dubio valde probabilem et gravibus nixam fundamentis, quamvis non adeo solidis ut solvi non possint.

SCHOLION II.

De imagine Dei in homine.

69. «Imago dicitur, ait S. Thomas (4), ex eo quod aliquid agit ad imitationem alterius; unde ovum, quantumcumque sit alteri ovo simile et aequale, quia tamen non est expressum ex illo, non dicitur imago ejus: aequalitas autem non est de ratione imaginis... ut patet in imagine alicujus in speculo relucente. Est tamen de ratione perfectae imaginis; nam in perfecta imagine non

(1) Vid. D. Thom. 3. Q. 25, ar. 6, ad 3.—(2) *De Myst. vit. Christi* D. 38, s. 3.º; *De Euchar.* D. 51, sec. 1.—(3) *De princip. corp.* D. N. c. 1, n. 6.—(4) 1. Q. 93, ar. 1.

(1) 1. Q. 76, ar. 4.—(2) *Metaphys. Dis.* 13. L. 3; *Disp.* 15, sec. 10.

»deest aliquid imagini, quod insit illi de quo expressa est.» Hinc imago semper rationem similitudinis importat, non e contra similitudo, imaginis rationem. Similitudo autem duplex est, una secundum essentiam sine qua perit similitudinis ratio, altera secundum qualitates, quae priori adveniunt. «Sic, notat Petavius (1), »hominem hominis, id est generis genitum, ob id praecise imaginem vocari, adeoque filium, quod humana sit natura praeditus, »tametsi dissimilis sit in caeteris, ut statura, colore, totaque conformatione membrorum, necnon moribus et animi indole. Quorum si in filio similitudo non desit, non eo fit nativa illa et propria imago perfectior; neque magis propterea filius est, sed adventitius quidam ad eam cumulus accedit. Ad hanc ergo formulam »si Dei in homine similitudo et imago referatur, duplicem ejus rationem investigare possumus; unam quae maxime propria sit »hominis, et naturae luxus insita, nec ab eo separabilis: alteram »velut consecratarum et secundam.» De prima, hoc scholio praecipue agimus.

Dico I. Homo natura sua ad imaginem Dei conditus est; non ratione corporis, sed ratione animae.

70. *Nota.* Secundam partem impugnaverunt antiquitus haeretici anthropomorphae, qui Deum corporeum fixerunt; alii non multi cogitantes hominem factum ad imaginem Verbi Dei incarnati modernis temporibus alii pauci, ut Oleaster, qui proprio Marte Deum ad creandum hominem, visibilem hominis formam assumpsisse invexerunt.

71. 1.^a Pars prob. Est aperta ex Scripturis, quae hominem ut ens naturale est, imaginem Dei esse, praedicant. Genes. (2) *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: et praesit piscibus maris et volatilibus caeli, et bestiis universaeque terrae, omnique reptili, quod moretur in terra. Et creavit Deus hominem ad imaginem suam; ad imaginem Dei creavit illum: masculum et feminam creavit eos.* Et alibi (3) *Quicumque effuderit humanam sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Apostolus (4) *Vir quidem non debet velare caput suum; quoniam imago et gloria Dei est.* S. Jacobus (5) *In ipsa (lingua) benedicimus Deum et Patrem: et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt.*

Notabis Scripturam nunquam indicare hominem fuisse creatum ad imaginem Dei et hominis, sed Deo simpliciter, quo nomine significatur Deus ipse, ut Deus est, praesertim in Veteri Testamento, vel ubicumque ex adjunctis alia non datur interpretandi ratio. Patrem colloquendo ad alias sanctissimae Trinitatis personas dixisse: *Faciamus ad imaginem et similitudinem nostram*, non tuam ut postulabat oratio si de Filio fuisset sermo. Homo ergo factus est ad imaginem Dei secundum aliquid commune tribus personis: *secundum imaginem ejus*, ait D. Paulus (6), *qui creavit illum.*

(1) *De opific. sex dier. l. 2, c. 3.*—(2) *l. 26, 27.*—(3) *IX, 6.*—(4) *1.^a Corinth. XI, 7.*—(5) *III, 9.*—(6) *Colos. III, 10.*

nempe solus Deus sine humanitate assumpta; quare imago Dei corporei in homine ut absurda rejicienda est, imago Dei incarnati ut conficta respuenda, nisi per accommodationem de Christo-homine praedicentur, quae soli Deo sensu litterali Scriptura attribuit.

72. II.^a Pars. Prob. 1.º Quia ita declarant Patres communiter S. Ambrosius (1): «Non ergo caro potest esse ad imaginem Dei, sed anima nostra, quae libera est, diffusis cogitationibus atque consiliis huc atque illuc vagatur, quae considerando expectat omnia.» S. Augustinus (2): «Cum in homine Deus fecerit id quod interius est, et id, quod exterius est, non fecit eum ad imaginem suam, nisi secundum id, quod interius est, non solum incorporeum, verum etiam rationale, quod pecoribus non inest.» Joannes Damasc. (3): «Quod ad imaginem factum in homine dicitur, intelligens significat, et liberum ac sui juris.» Si aliquando etiam in corpore imaginem Dei esse affirmant, eam in illis rebus et operationibus adumbrant in quibus tamquam in signo mens reluctet. Ita idem Augustinus (4): «Recte igitur secundum hoc quod »interius et principale hominis est, i. e. secundum mentem accipitur: *Faciamus* etc... Ex illo enim quod in homine principatum tenet, quod eum disjungit a belluis; totus est homo aestimandus. Cetera in eo quamvis in suo genere pulchra sint, tamen eum pecoribus communia sunt, ac per hoc in homine parvi pendenda. Nisi forte quod ad intuentium caelum figura humani corporis erecta est, valet aliquid etiam ut corpus ipsum ad similitudinem Dei factum credatur.»

73. 2.º Imago alterius est id quod fit ad illius expressionem. Atqui solum anima hominis fit a Deo ipsumque exprimit. Ergo... *Met.* prob. Prima pars constat ex thesi III (supr. n. 15); secunda est manifesta, quia solum ratione animae habet homo propriam quamdam similitudinem cum Deo in eo gradu, in quo proprie et formaliter Deus existit, nempe in gradu vitae intellectualis. Ergo solum ratione animae habet homo esse ad imaginem Dei. Placet confirmare doctrina et auctoritate S. Thomae (5): «Requirunt autem ad rationem imaginis quod sit similitudo secundum speciem, sicut imago regis est in filio suo; vel ad minus secundum aliquod accidens proprium speciei, et praecipue secundum figuram, sicut hominis imago dicitur esse in cupro... Manifestum est autem quod similitudo speciei attenditur secundum ultimam differentiam. Assimilantur autem aliqua Deo, primo quidem, et maxime communiter, in quantum sunt; secundo in quantum vivunt; tertio vero in quantum sapiunt vel intelligunt: quae ut Augustinus dicit (6): ita sunt Deo similitudine proxima ut in creaturis nihil sit propinquius. Sic ergo patet quod solae intellectuales creature, proprie loquendo sunt ad imaginem Dei.»

Dico II. Imaginis divinae essentia, ipsa natura hominis intellectuali constituitur, completur vero et consummatur potentis et actibus tum naturalibus, cum supernaturalibus.

(1) *Exoem. 1, 6, c. 8.*—(2) *L. contr. Faust, 24, c. 2.*—(3) *Lib. 2.º de Fide.*—(4) *Genes. lib. imperfect. 16.*—(5) *1. Q. 93, ar. 2.*—(6) *Lib. 88. QQ. q. 51.*

74. Educitur haec affirmatio ex variis modis, quibus SS. Patres divinam imaginem in homine declarant. «Alii enim, ut compendio tradit P. Hurter (1), eam constituunt in simplicitate vel spiritualitate, vel immortalitate; alii in intelligendi vi, alii in libertate... alii distinguentes inter imaginem et similitudinem, illam reponunt in praerogativis naturalibus, hanc in gratia; alii imaginis dignitatem cernunt in dominio... alii collocant in virtutum exercitio, quo Deum imitatur eique similes reddimur.» Ast in tota hac sentiendi varietate unum est fundamentum commune, natura nempe hominis intellectualis quo sublato omnes sententiae corrumpunt, quoposito omnes subsistunt sive naturali consequentia ut virtus intelligendi, sive perfectionis superadditione v. g. scientia, gratia, etc. Ad rem S. Augustinus (2) «Non distas a peccatore nisi intellectu. Noli aliunde gloriari. De viribus praesumis? a bestiis vinceris: de velocitate praesumis? a muscis vinceris; de pulchritudine praesumis? quanta pulchritudo est in pennis pavonis? Unde ergo melior es? ex imagine Dei. Ubi imago Dei? in mente, in intellectu.» Demonstrat Bellarminus (3) exemplo, et distinctione: «Sciendum est imaginem Dei tribus modis considerari posse; secundum naturam, secundum habitum et secundum actum, ex quibus secundus et tertius modus nihil aliud sunt, quam perfectiones imaginis primo modo consideratae. Nam quemadmodum imago depicta, si solum sit lineis adumbrata, vera erit imago sed rudis; si addantur colores reddetur perfectior: si exprimentur venae, musculi et minutissimae quoque partes, perfectissima iudicabitur: sic etiam substantia animae rationalis imago Dei est, sed addito habitu gratiae et sapientiae perficitur et ornatur: cum vero actu cognoscit et diligit, perfectissima et ornatissima est.» Consonat Angelicus docens (4): «Unde imago Dei tripliciter potest considerari in homine: uno quidem modo secundum quod homo habet aptitudinem naturalem ad intelligendum et amandum Deum; et haec aptitudo consistit in ipsa natura mentis, quae est communis omnibus hominibus; alio modo, secundum quod homo actu vel habitu Deum cognoscit et amat, sed tamen imperfecte; et haec est imago per conformitatem gratiae; tertio modo secundum quod homo Deum actu cognoscit et amat perfecte: et sic attenditur imago secundum similitudinem gloriae... Prima ergo imago invenitur in omnibus hominibus: secunda in iustis tantum; tertia vero in beatis.»

COROLLARIA.

75. I. Duplex ergo est imago Dei in homine, naturalis et supernaturalis; haec peccato amittitur illa perseverat utpote cum ipsa natura hominis identificata.

(1) Theolog. special. P. 1.^a n. 225.—(2) Trac. 3. in Joann. n. 4.—(3) De amiss. grat. et stat. pecc. L. 5, c. 3, n. 23.—(4) 1. Q. 93, ar. 4.

II. Etiam Angeli cum naturae sint intellectualis creati sunt ad imaginem Dei.

Negavit Theodoretus (1) sed perperam contra alios Patres, qui ex natura spirituali Angeli et ex ipsa Scriptura oppositum affirmarunt. S. Gregorius M. (2): «Angelus dicitur (ap. Ezeq. XXVIII) signaculum similitudinis, quia in eo similitudo divinae imaginis magis insinuat expressa.» S. Isidorus (3): «Quantum enim subtilior est ejus (angeli) natura, tanto plenius existit ad similitudinem divinae veritatis expressa.»

III. Etiam sanctissimae Trinitatis imago expressa est in homine.

Sequitur ex eo quod dictum sit: *Faciamus... ad imaginem nostram* non unius tantum personae, sed omnium trium divinarum personarum. «Per hoc, ait S. Hilarius (4), quod homo dicitur ad imaginem Dei factus, ostendit pluralitatem divinarum personarum.» Quomodo ostendat facile est invenire supposita notitia mysterii sanctissimae Trinitatis, nam dantur in una anima humana tres potentiae intellectus, memoria et voluntas. Uterius sicut Pater per intellectum se cognoscens generat Verbum se Filium, et Pater et Verbum se amando producent Spiritum sanctum; ita homo se ipsum cognoscens propria sua vi intellectiva generat in suo intellectu suam ipsius cognitionem, sibi utique omnino similem, quae recte vocatur verbum intellectuale. Ex hac autem cognitione procedit amor in voluntate, et sic homo in anima sua repraesentat augustissimam Trinitatem.

76. Obj. 1.º Docet Apostolus (5) *Vir est imago Dei, mulier autem est imago viri*. Ergo non natura sua, quae eadem est in viris ac mulieribus, est homo imago Dei.

Resp. Expono *ante*. Mulier est imago viri et non Dei; neg. Est imago viri et Dei quamvis non tam perfecte ut vir; conc. «Dicendum, ait Angelicus (6), quod tam in viro, quam in muliere invenitur Dei imago quantum ad id in quo principaliter ratio imaginis consistit, scilicet quantum ad intellectuales naturam... Sed quantum ad aliquid secundarium imago Dei invenitur in viro, secundum quod non invenitur in muliere. Nam vir est principium mulieris et finis, sicut Deus est principium et finis totius creaturae.» Non enim, subjungit Paulus verbis objectis, *vir est ex muliere, sed mulier ex viro: et vir non est creatus propter mulierem, sed mulier propter virum.*

(1) Q. 20 in Genes.—(2) Homil. 34 in Evang.—(3) De sum. Bono lib. 1, c. 10.—(4) Lib. 4 de Trinit. in med.—(5) 1.^a Corinth. XI, 7.—(6) 1. Q. 93, ar. 4 ad 1.

Obj. 2.º Apostolus ad Romanos (1) scribit: *quos (Deus) praescivit et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui*. Ergo etiam imago Filii est in hominibus.

Resp. Dist. *conseq.* Ergo etiam imago Filii qua Filii tantum, est in hominibus per naturam; neg. Est per gratiam, quae reddit hominem filium adoptivum Dei ad exemplum naturalis filiationis Christi: conc. Ita hunc locum commentatur Toletus (2): «*Utesent conformes Christo filio suo, qui imago est Patris, ut sint filii sicut et ipse est filius ac habeant filiorum haereditatem sicut et ipse habet; non quidem secundum aequalitatem, nam Christus filius est naturalis, non adoptionis.*»

Obj. 3.º S. Epiphanius, lib. 2. *haeres.* 70, tandem concludit: «*decerni non posse; in qua parte hominis locatum sit id, quod est secundum imaginem.*» Ergo...

Resp. Explicio assertum, si agitur de imagine ejusque perfectione simul; conc. Si de imagine simpliciter; neg. Eodem loco impugnat eos, qui in corpore constituunt; praeterea notat Suarez (3): «*Epiphanium excessisse, nam videtur ita voluisse Dei imaginem in homine invenire, ut in nullo sit dissimilis Deo, quod impossibile est, quia solus Filius Dei naturalis est perfecta imago Patris: homo autem est imago, sed deficiens...*»

77. *Quaeres* ad idem sit creati ad imaginem ac creati ad similitudinem Dei?

Resp. Textus hebraicus prae se fert responsonem affirmativam, non enim legit «*ad imaginem et similitudinem nostram*» sed in imagine nostra secundum similitudinem nostram, *בְּצִלְמֵנוּ וּבְדִמְיוֹנוּ* bezalmenu kidmutenu). Ast lectio LXX interpretum, quos sequuta est vulgata, fecit ut non pauci Patres tam graeci quam latini discernent imaginem a similitudine, imaginem ad naturam, similitudinem ad virtutem et gratiam referentes.

Probabilior sententia negat distingui, quia sacra Scriptura de hac re loquens promiscue hisce verbis utitur, aliquando utrumque vocabulum conjungens ut Genes. V. 3, aliquando solo altero contenta Genes. V, 1; IX, 6; Ad Colos. III, 10, quo agendi modo satis indicatur, eandem rem utroque vocabulo significari.

Questionem dirimit Suarez (4): «*Existimo priorem sententiam negantem distinctionem esse maxime litteralem et primarium sensum continere, hanc vero posteriorem (affirmantem distinctionem) esse magis spiritualem, vel ad summum ad secundarium sensum pertinere, vel certe esse quasi explicationem prio-*

(1) VIII, 29.—(2) In epist. ad Rom.—(3) *De op. sex dier.* L. 3, c. 8, n. 15.—(4) *De op. sex dier.* L. 3, c. 8, nn. 32, 33.

aris, nam Deus ita fecit hominem ad imaginem suam, ut similitudinem quam habebat innatam, valuerit per sua dona perficere.» Hoc sensu docent Patres hominem eo magis similem Deo fieri, quo plus in sanctitate crescit et tunc esse imaginem consummandam quando *similes ei erimus quoniam videbimus eum sicuti est* (1).

CAPUT III.

De statu supernaturali primi hominis.

Questiones de natura hominis tractatio de statu supernaturali primi parentis aptissime sequitur, quum ea sit veluti fundamentum eorum omnium, quae de hominis lapsu, originalis culpae transfusioe, ejusque sequelis sunt dicenda.

ARTICULUS I.

De gratia et donis Protoparentum.

THESIS IX.

Primi parentes habuerunt sanctitatem originalem.

78. *Nota.* Sanctitas originalis est gratia sanctificans collata Adamo ante peccatum; dicitur originalis, quia non tantum pro se acceperat, sed pro omnibus hominibus, qui ex eo orituri erant, nisi peccasset. Negarunt hanc thesim saeculo v pelagiani, saeculo xvi sociniani, saeculo xvii Arminiani et nostro eam inficiantur rationalistae omnes cum prioribus asserentes, hominem talem modo nasci, qualem Deus creaverat sine gratia ac sine peccato.

79. Thesis ad fidem catholicam spectat et prob. 1.º Concil. Tridentinum in decreto de peccato originali (2) definivit: «*Si quis non confitetur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse... anathema sit.*» Arausicanum II, cap. 19, (an. 529) adversus semi-pelagianos, ait: «*Nunc reparat natura humana per gratiam, sanctitatem quam perdidit, in qua condita fuerat et poterat creatore adjuvante, permanere.*»

2.º Ex Scriptura probatur praesertim ex illis locis, quibus docemur per gratiam Christi nos *renovari* in pristinam dignitatem.

(1) I. Joan. III, 2.—(2) Ses. V, can. 1, 2.